

JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Ebba Liljeblad

Handlingskraftiga regeringar eller proportionell representation?

**En undersökning av riksdagsspärrar i de
skandinaviska länderna**

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: VT23

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING.....	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Metod.....	9
1.5 Material.....	10
1.6 Tidigare forskning.....	10
1.7 Disposition.....	11
2 RIKSDAGSSPÄRREN I SVERIGE.....	12
2.1 Gällande rätt	12
2.1.1 Den effektiva spärrgränsen.....	12
2.2 Förarbeten	13
2.3 Senare diskussioner om riksdagsspärren	14
2.4 Det parlamentariska läget	16
3 FOLKETINGSSPÄRREN I DANMARK.....	18
3.1 Gällande rätt	18
3.1.1 Den effektiva spärrgränsen.....	18
3.2 Förarbeten	19
3.3 Senare diskussioner om folketingsspärren	20
3.4 Det parlamentariska läget	20
4 STORTINGSSPÄRREN I NORGE.....	23
4.1 Gällande rätt	23
4.1.1 Den effektiva spärrgränsen.....	23
4.2 Förarbeten	23
4.3 Senare diskussioner om stortingsspärren.....	25
4.4 Det parlamentariska läget	26

5	ÖVERVÄGANDEN VID VAL AV SPÄRREGLER	28
5.1	Demokrati.....	28
5.2	Valdeltagande.....	29
5.3	Proportionalitet	30
5.4	Effektivitet.....	30
5.5	Legitimitet.....	31
5.6	Internationella åtaganden.....	32
6	DISKUSSION OCH ANALYS	33
6.1	Skandinaviska spärregler	33
6.2	Hur spärrarna har legitimerats	33
6.3	Senare diskussioner om spärreglerna.....	34
6.4	Det parlamentariska läget	35
6.5	Principiella överväganden	36
6.6	Slutsatser.....	37
	KÄLLFÖRTECKNING.....	38

Summary

This thesis analyses electoral thresholds in Sweden, Norway, and Denmark. The analysis includes the different thresholds in existing law, how the thresholds came to be and how they were legitimized in the legislative procedure, as well as which parliamentary consequences the thresholds have produced. Sweden, Norway, and Denmark all have different thresholds. Sweden and Norway have the highest percentual threshold at four per cent. However, the Norwegian threshold only covers the compensatory mandates. The Danish threshold also only covers the compensatory mandates, but the percentual threshold is lower as only two per cent is needed for a compensatory mandate. In all Scandinavian countries, the thresholds have been legitimized as a necessary protection against political fragmentation and as a guarantee for capable governments. However, opposition parties and referral bodies have criticized the thresholds for being undemocratic and that the thresholds jeopardize proportional representation.

Hence, there are many considerations when choosing an electoral threshold. Advocates for high thresholds usually say that high thresholds are optimal for political efficiency and actionable governments. The risk for parliamentary deadlocks associated with lower thresholds can be counteracted with higher thresholds. However, high thresholds affect the foundation of democracy when a big part of the population votes can be wasted. Moreover, high thresholds can create legitimacy issues and mistrust among the voters who consistently lose elections. When too many voters feel disconnected from the political system, the risk that groups of losing voters want to overthrow the systems increases. With lower thresholds more votes are represented, which can increase electoral participation and the feeling of belonging. Though this can lead to a platform for extremist parties, which can undermine the democratic government if there are not sufficient constitutional safeguards.

If Sweden was to increase its electoral threshold, Sweden could potentially come into conflict with its international obligations. However, for the states which have ratified the European Convention on Human Rights there is a

margin of appreciation when it comes to electoral thresholds, according to the European Court of Human Rights. If the reasons for it are legitimate, the threshold could be raised.

Sammanfattning

Denna uppsats analyserar parlamentariska spärregler i svensk, norsk och dansk rätt. Analysen omfattar de olika spärreglerna i gällande rätt, hur spärrens tillkomst och legitimerats i förarbeten, samt vilka parlamentariska konsekvenser spärrens har genererat. Sverige, Danmark och Norge har alla olika spärregler. Sverige och Norge har högst procentuell spär på fyra procent. Den norska spärren omfattar dock endast en viss del av mandatet, då endast utjämningsmandatet omfattas. Den danska spärren omfattar också bara utjämningsmandatet men den procentuella spärren är lägre, då endast två procent av rösterna krävs för ett utjämningsmandat. I alla skandinaviska länder har spärrens legitimerats som ett nödvändigt skydd mot politisk fragmentering, samt som en garant för handlingskraftiga regeringar. Oppositionspartier och remissinstanser har dock framfört kritik mot spärreglerna då reglerna har ansetts odemokratiska och att de sätter proportionell representation ur spel.

Det finns alltså flera överväganden som måste göras vid val av riksdagsspär. Förespråkare för höga spärren brukar framföra politikens effektivitet och handlingskraftighet som det främsta argumentet. De parlamentariska dödlägena som befaras vid lägre spärren kan motverkas av högre spärren. Med höga spärren påverkas dock grunden för demokratin när en stor del av befolkningens röster riskerar bli bortkastade. Höga spärren kan även skapa legitimitetsproblem och misstro hos de väljare som konsekvent förlorar val. När för många känner sig bortkopplade från det politiska systemet ökar risken för att grupperingar ska få för sig att överkasta systemet. Med lägre spärren blir däremot fler representerade, vilket kan öka valdeltagandet och känslan av tillhörighet. Dock kan extremistiska partier få en större plattform, vilket riskerar underminera det demokratiska statskicket om inte tillräckliga skyddsregler finns implementerade.

Med en höjd riksdagsspärr hade Sverige kunnat komma i strid med internationella åtaganden. För de stater som har ratificerat EKMR finns enligt Europadomstolen dock en bedömningsmarginal för staterna när det kommer till spärregler. Spärren hade därmed kunnat höjas om skälen för det är legitima.

Förkortningar

Bet.	Betänkande
ECHR	European Court of Human Rights, Europadomstolen
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Forh. S	Stortingsförhandlingar
Innst.	Innstillinger, norska utskottsbetän- kanden
Mot.	Motion
NOU	Norges offentlige utredninger
Prop.	Proposition
Prot.	Protokoll
RF	Regeringsformen
Rskr	Riksdagsskrivelse

SOU

Statens offentliga utredningar

St.tid

Stortingstidende

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Sverige har ett proportionellt valsysteem som är avsett att spegla väljarnas politiska vilja. Fördelningen av riksdagsmandaten ska motsvara rösterna partierna fått i valet.¹ Riksdagsspärren i 3 kap. 7 § regeringsformen är ett undantag från detta, då endast partier över fyraprocentsspärren omfattas av den strikta proportionaliteten.²

Det nuvarande systemet ger dock inte sällan upphov till problem vid regeringsbildning. I valet 2018 tog det 134 dagar innan en regering var på plats efter riksdagsvalet.³ Att något block får en tydlig majoritet är ovanligt, utan förhandlingar och eftergifter måste göras för att få fram en statsministerkandidat som tolereras av riksdagen. Sverige har i stort sett alltid styrts av minoritetsregeringar, eller majoritetsregeringar bestående av koalitioner av flera partier, sedan det nya valsysteem infördes 1969.⁴

Med anledning av detta har röster höjts om att reformer krävs för att lätta de parlamentariska låsningarna. Bland alternativen som nämns finns enmansvalkretsar, rullande mandatperioder eller höjd riksdagsspärr.⁵ Samtidigt finns de som menar att fyraprocentsspärren borde sänkas eller tas bort för att öka proportionaliteten och valdeltagandet.⁶

Reformer av valsysteem får dock inte genomföras godtyckligt, det krävs flera principiella avvägningar. Bland annat påverkas demokratin och folkrepresentationen, valdeltagandet, proportionaliteten, samt statsmaktens effektivitet och legitimitet.

---

¹ Johansson (2022) s. 20.

² Hermansson (2010) s. 70 f.

³ Lindvall och Teorell (2022) s.135.

⁴ SOU 2008:125 s. 158.

⁵ SVT, 'Analys: Dags att diskutera nytt valsysteem'.

⁶ Svenska Dagbladet, "'Sänk ribban till riksdagen'".

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka de parlamentariska spärreglerna i Skandinavien ur ett juridiskt perspektiv, hur de legitimerats och diskuterats, samt spärrarnas konsekvenser för det parlamentariska läget. Syftet med den komparativa jämförelsen är att sätta den svenska spärren i perspektiv samt att belysa konsekvenser av olika spärregler. Slutligen avser uppsatsen diskutera överväganden som måste göras vid val av riksdagsspärr, och om spärren bör ändras.

- Vad är bakgrunden till de skandinaviska spärreglerna och hur legitimerades spärrarna när de infördes? Hur har spärreglerna diskuterats senare? Hur påverkar spärreglerna det parlamentariska läget i de skandinaviska länderna?
- Hur påverkas val av riksdagsspärr av faktorer såsom demokrati, valdeltagande, proportionalitet, effektivitet, legitimitet och internationella åtaganden?
- Bör riksdagsspärren ändras?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen avgränsas till spärregler för riksdagen och inte för regioner eller kommuner.

Uppsatsen diskuterar kort valsystemens effektiva spärregler, som påverkas av valkretsarnas och parlamentens storlek, men kommer inte gå djupgående in på hur dessa beräknas matematiskt eller dess konsekvenser. Uppsatsen huvudsakliga fokus är lagstiftade spärregler.

Den komparativa analysen avgränsas till att omfatta Danmark och Norge. De nordiska länderna har liknande rättssystem men olika riksdagsspärrar och det är därför intressant att analysera varför olika spärrear har föredragits. Jämförelser med andra länder såsom USA och Storbritannien hade varit intressant

att diskutera, men eftersom de har helt andra valsystem⁷, hade uppsatsen blivit för omfattande.

I den tredje frågeställningen avgränsas uppsatsen till vissa överväganden vid val av spärregler. Dessa faktorer har valts då de framhållits som mest relevanta i doktrinen.

1.4 Metod

Eftersom frågeställningarna till viss del handlar om att utröna gällande rätt används den rättsdogmatiska metoden. Rättsdogmatisk metod används för att beskriva gällande rätt med hjälp av de allmänt accepterade rättskällorna.⁸ Rättskällorna analyseras för att förstå hur en viss rättsregel ska uppfattas i ett konkret sammanhang.⁹ Materialet som används för detta är lagstiftning, förarbeten och doktrin.¹⁰

Därtill tillämpas ett externt kritiskt perspektiv i förhållande till hur valet av riksdagsspär påverkas av faktorer såsom demokratin, legitimitet, effektivitet och valdeltagande. Det externa perspektivet analyserar rättens konsekvenser för individer och samhället i stort. Dessa frågor kan inte besvaras med en ren rättsdogmatisk metod.¹¹ En ren rättsdogmatisk metod fokuserar enbart på vad som utgör gällande rätt, medan det med en kritisk rättsdogmatisk metod är möjligt att diskutera om systemet bör ändras.¹²

Eftersom uppsatsen innehåller frågeställningar om skandinavisk rätt tillämpas den komparativa metoden i jämförelsen med Danmarks och Norges valsysteem. Den komparativa metoden belyser likheter och skillnader mellan rättsystemen och jämför lösningar på rättsliga problem i olika länder.¹³ Då de

---

⁷ Hermansson (2010) s. 49 f.

⁸ Kleineman (2018) s. 21.

⁹ Ibid. s. 26.

¹⁰ Ibid. s. 21.

¹¹ Schelin (2018) s. 91.

¹² Kleineman (2018) s. 40 f.

¹³ Valguarnera (2018) s. 143.

skandinaviska länderna har liknande kulturella och socioekonomiska förhållanden blir det en intrakulturell jämförelse.¹⁴ Att Danmark och Norge har liknande rättssystem, valsystem och rättskällehära¹⁵ gör att jämförelserna kan säga något. Det gör även att övriga delar av rättssystemet inte måste förklaras för att förstå spärrensens roll i det aktuella valsystemet. Jämförelsen är på en mikronivå då den berör en viss sakfråga och inte rättssystemet i sin helhet. För att fördjupa analysen belyses därför bakgrunden till och effekterna av de aktuella spärreglerna i de olika länderna.¹⁶

1.5 Material

Eftersom rättsdogmatisk metod tillämpats för att visa på gällande rätt och hur spärreglerna har diskuterats i parlamenten består en del av materialet av skandinavisk lagtext, förarbeten och riksdagstryck: däribland utredningar, propositioner, motioner och protokoll. Då det var länge sedan spärrensarna infördes var inte det danska och norska riksdagstrycket särskilt lättillgängligt, varför materialet finns länkat i källförteckningen.

Statsrättslig och statsvetenskaplig doktrin har använts för att teoretisera och analysera valsystemen, effektiva spärregler och överväganden vid val av spärregler. Litteraturen som använts är skriven av professorer i statsrätt och statsvetenskap vid skandinaviska, europeiska och amerikanska universitet. Då uppsatsen berör många olika aspekter av spärregler är uppsatsen inte baserad särskilt på någon av böckerna, utan alla har använts i ungefär samma utsträckning.

1.6 Tidigare forskning

Komparativa analyser som jämför olika valsystem har tidigare gjorts av olika forskare. Den mest kända på området är nederländske statsvetaren Arend Lijphart, vars verk *Electoral Systems and Party Systems – A Study of Twenty-Seven Democracies 1945–1990* brukar citeras av andra forskare.

---

¹⁴ Bogdan (2013) s. 29.

¹⁵ Jfr Zetterström (2022) s. 59 ff.; Nielsen (1999) s. 149; Fleischer (1998) s. 69 ff.

¹⁶ Bogdan (2013) s. 29, 45 f.

Tidigare forskning har analyserat valsystem, men då främst ur en statsvetenskaplig vinkel. Forskningen går sällan in på förarbeten och den rättsliga bakgrunden till spärrens, syftet brukar vara att deskriptivt förklara systemens utformning samt matematiska konsekvenser. Denna uppsats är mer specifik jämfört med tidigare studier då den fokuserar på enbart skandinavisk rätt och ser till den rättsliga processen på sätt som annan forskning inte brukar göra.

1.7 Disposition

Uppsatsen inleds med en genomgång av gällande rätt och förarbeten till riksdagsspärren i svensk rätt. Här diskuteras även kort den effektiva spärrens. Detta efterföljs av ett avsnitt om det parlamentariska läget. För att kunna jämföra med Danmark och Norge görs sedan samma sak för respektive land.

Därefter följer diskussioner om vissa överväganden som måste göras vid val av riksdagsspärren såsom demokrati, valdeltagande, proportionalitet, effektivitet, legitimitet och internationella åtaganden.

Uppsatsen avslutas med diskussion och analys av frågeställningarna.

2 Riksdagsspärren i Sverige

2.1 Gällande rätt

Av riksdagens 349 mandat är 310 fasta valkretsmandat och 39 utjämningsmandat.¹⁷ Utjämningsmandatens syfte är att korrigera avvikelser och skapa en rikspportionell mandatfördelning mellan partierna.¹⁸

Riksdagsspärren regleras i 3 kap. 7 § andra stycket regeringsformen. Där stadgas att endast partier med mer än fyra procent av rösterna på riksnivå deltar i mandatfördelningen i riksdagen. Det finns dock en möjlighet för partier som fått mer än tolv procent i en valkrets att delta i fördelningen av de fasta valkretsmandaten för den valkretsen – den så kallade tolvprocentsregeln. Regeln finns till för om partier är starka lokalt men inte når upp till fyraprocentsspärren på riksnivå. Partierna får inte del av utjämningsmandaten utan endast de fasta valkretsmandaten.¹⁹ Tolvprocentsregeln har dock aldrig hittills tillämpats.²⁰

Gällande valkretsar finns bestämmelser i 3 kap. 5–8 §§ RF och i 4 kap. vallagen (2005:837). Det finns 29 valkretsar, och valmyndigheten bestämmer hur många fasta valkretsmandat varje valkrets ska få.²¹

2.1.1 Den effektiva spärrgränsen

Spärrgränsen till riksdagen påverkas också av storleken på valkretsarna och parlamentens storlek – den så kallade effektiva spärrgränsen.²² Detta beror på att om valkretsarna är små med få mandat är det svårare att tilldelas mandat, och är mandaten att konkurrera om i parlamentet få blir det även svårare därigenom. Den effektiva spärrgränsen är hur många procent av rösterna som krävs

---

¹⁷ 3 kap. 6 § regeringsformen (RF).

¹⁸ Hermansson (2010) s. 72.

¹⁹ SOU 2008:125 s. 145.

²⁰ Holmberg m.fl., Grundlagarna (2019) kommentaren till 3 kap. 7 §.

²¹ 4 kap. 2–3 §§ vallagen.

²² Lijphart (1994) s. 12.

för att få representation i parlamentet, utifrån faktorerna ovan. Den kan dock påverkas av legala spärrar, såsom den lagstiftade fyraprocentspärren.²³

Det finns matematiska formler för att räkna ut den effektiva spärren. En etablerad formel är Lijpharts formel som är: effektiva spärren = 75 % / (storleken på valkretsen + 1).²⁴ En annan formel är Taageperas formel: effektiva spärren = 75 % / [(genomsnittliga valkretsstorleken + 1) (antalet mandat i kammaren / genomsnittliga valkretsstorleken)^{0,5}].²⁵

Beräknat med formlerna ovan brukar Sveriges effektiva spärr sägas vara 1,1 procent. Det hade alltså egentligen krävts 1,1 procent av rösterna för representation, men då Sverige har legala spärregler på fyra procent räcker det inte att endast nå upp till den effektiva spärrgränsen.²⁶ Sveriges effektiva spärr är därmed fyra procent.²⁷

2.2 Förarbeten

Riksdagsspärren kom till genom grundlagberedningen och den så kallade partiella författningsreformen.²⁸ Reformen antogs av riksdagen 1969²⁹, efter att propositionen från 1968³⁰ vilandeförklarats, och trädde i kraft först 1971.

De fyra stora partierna som tillsatte grundlagberedningen var överens om att småpartier skulle motverkas och att majoritetsbildningen skulle underlättas. I utredningen framfördes därför att valsystemet inte kan vara invändningsfritt och att avvägningar måste göras mellan olika önskemål.³¹ Spärren sågs som ett nödvändigt undantag från proportionaliteten, att systemet gav rätt antal mandat i förhållande till rösterna, för att inte äventyra det parlamentariska styrelseskicket.³² Att motverka småpartier var därför en av fem riktpunkter

---

²³ SOU 2007:40 s. 21.

²⁴ Anckar (2002) s. 40.

²⁵ SOU 2007:40 s. 21.

²⁶ Ibid. 21.

²⁷ Anckar (2002) s. 128.

²⁸ SOU 1967:26.

²⁹ Rskr. 1969:56.

³⁰ Prop. 1968:27.

³¹ SOU 1967:26 s. 96, 148.

³² Prop. 1968:27 s. 2, 157.

för konstruktionen av det nya valsystemet.³³ Med internationella utblickar anfördes att fasta och starka partigrupper var viktigt för det politiska systemets funktionsduglighet och effektivitet. Majoritetsbildning skulle underlättas med hjälp av valkretsindelning, mandatfördelning och småpartispärrar.³⁴

De flesta remissinstanserna var positiva till spärreglerna. Vissa instanser hade dock synpunkter eller kritik mot spärren, däribland Svea hovrätt, Länsstyrelsen i Gotlands län och Regeringsrätten. Svea hovrätt ansåg att spärren var en alltför långtgående åtgärd då problem inte hade uppstått med småpartier tidigare. Rädslan för partisplittring överdrevs, och risken för att detta skulle ske legitimerade inte sådana stora inskränkningar enligt hovrättens mening. Länsstyrelsen i Gotlands län menade att en spärr på tre procent borde varit tillräckligt för att motverka för stor partisplittring. Regeringsrätten tog inte uttryckligen ställning till den föreslagna riksdagsspärren men framförde att betydande folkgruppers åsikter inte bör utestängas från riksdagen.³⁵

2.3 Senare diskussioner om riksdagsspärren

Grundlagsutredningen som tillsattes 2004 diskuterade riksdagsspärren i sitt betänkande. Utredningen kom fram till att systemet med spärrar inte bör ändras – med beaktande av önskemålet om proportionalitet å ena sidan och handlingskraftiga regeringar å andra sidan.³⁶ Även utredningen från 2011 års vallagskommitté framförde att huvuddragen i valsystemet inte borde ändras.³⁷

Riksdagsspärren har dock inte varit okontroversiell. Motioner både för att avskaffa och höja spärren har lagts. De senaste motionerna för en slopad riksdagsspärr lades av Erik Almqvist från Sverigedemokraterna. Almqvist anförde att riksdagsspärren är odemokratisk och att den sätter proportionell representation ur spel. Almqvist menade att riksdagsspärren behövde sättas till

---

³³ SOU 1967:26 s. 149; prop. 1968:27 s. 157.

³⁴ SOU 1967:26 s. 99.

³⁵ Prop. 1968:27 s. 167 f.

³⁶ SOU 2008:125 s. 3, 171.

³⁷ SOU 2012:94 s. 52–53.

den naturliga spärr som krävs för ett mandat, för att få en representativ demokrati på riktigt. Detta hade i Almqvists mening även resulterat i en mer öppen politisk debatt.³⁸ Motionerna behandlades i konstitutionsutskottet som avstyrkte motionerna. Detta motiverades med att utskottet tidigare avstyrkt motioner om att avskaffa spärren och det inte fanns anledning att ändra åsikt i frågan.³⁹ Motionerna avslogs följaktligen.⁴⁰

Även motioner om att höja riksdagsspärren har lagts. Adnan Dibrani från Socialdemokraterna drev frågan om att riksdagsspärren skulle höjas till sex procent. Syftet var att minska fragmenteringen, trygga stabiliteten och öka valdeltagandet.⁴¹ Frågan behandlades senare i konstitutionsutskottet som avstyrkte motionerna. Utskottet framförde att vallagskommittén inte varit för en ändring och att riksdagsspärren hade brett stöd.⁴² Motionerna avslogs följaktligen.⁴³

---

³⁸ Mot. 2011/12:K370 s. 1; mot. 2012/13:K383 s. 1.

³⁹ Bet. 2011/12:KU3 s. 3, 10–12; bet. 2013/14:KU19 s. 3.

⁴⁰ Prot. 2011/12:70 s. 109; prot. 2013/14:91 s. 64.

⁴¹ Mot. 2013/14:K283 s. 1; mot. 2014/15:990 s. 1.

⁴² Bet. 2013/14:KU19 s. 4 f.; bet. 2015/16:KU13 s. 9 f.

⁴³ Prot. 2013/14:91 s. 64; prot. 2015/16:96 s. 63.

2.4 Det parlamentariska läget

Det senaste riksdagsvalet hölls 11 september 2022. Valdeltagandet var 84,21 procent. Andelen röster på partier som inte kom över spärren var 1,54 procent.⁴⁴

Valresultatet blev följande⁴⁵:

Partier	Procent av rösterna nationellt	Mandat
<i>Socialdemokraterna</i>	30,33	107
<i>Sverigedemokraterna</i>	20,54	73
<i>Moderaterna</i>	19,10	68
<i>Vänsterpartiet</i>	6,75	24
<i>Centerpartiet</i>	6,71	24
<i>Kristdemokraterna</i>	5,34	19
<i>Miljöpartiet</i>	5,08	18
<i>Liberalerna</i>	4,61	16
<i>Övriga partier</i>	1,54	0

---

⁴⁴ Valmyndigheten, 'Valresultat 2022'.

⁴⁵ Ibid.

Det finns åtta partier i riksdagen. Regeringen består av Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna, med Sverigedemokraterna som samarbetsparti.⁴⁶ Regeringspartierna har 103 mandat, motsvarande 29,5 procent av riksdagsmandaten. Med Sverigedemokraterna ökas det till 176 mandat, motsvarande 50,4 procent av mandaten.⁴⁷

---

⁴⁶ Regeringen, 'Regeringsförklaringen 2022'.

⁴⁷ Valmyndigheten, 'Valresultat 2022'.

3 Folketingsspärren i Danmark

3.1 Gällande rätt

I 31 § andra stycket i grundloven (lov nr 169 af 05/06/1953) stadgas att närmare bestämmelser om rösträtten ges i vallagen, för att säkerställa en lika representation av olika åsikter, inklusive proportionell representation.

Folketinget⁴⁸ består av 179 medlemmar, varav två väljs från Färöarna och två väljs från Grönland.⁴⁹ Av de 175 danska folketingsmandaten är 40 utjämningsmandat.⁵⁰ Det finns tre sätt som ett parti kan tilldelas ett utjämningsmandat, där ett av dessa sätt är om partiet fått minst två procent av de nationella rösterna. De andra alternativen är om partiet uppnått ett kretsmandat, eller i två av tre landsdelar har fått minst lika många röster som motsvarar ett genomsnittligt valkretsmandat.⁵¹ Det är främst tvåprocentsspärren som tillämpas, då de två andra alternativen inte blivit aktuella utan att partiet nått upp till tvåprocentsspärren.⁵²

Relevant för valkretsindelning och mandatfördelning är att Danmark är uppdelat i tre landsdelar. Landsdelarna är i sin tur indelade i valkretsar, som det totalt finns tio av.⁵³ Det är inrikesdepartementet som fastställer mandatfördelningen mellan landsdelar och valkretsar.⁵⁴

3.1.1 Den effektiva spärrgränsen

Den effektiva spärren i Danmark är 1,6 procent, vilket innebär att det med 1,6 procent av rösterna är möjligt att få ett fast valkretsmandat.⁵⁵ Spärren på två

---

⁴⁸ Folketinget är den danska riksdagen.

⁴⁹ 7

Lovbekendtgørelse 2022-03-07 nr. 294 om valg til Folketinget.

⁵⁰ 10 § Lovbekendtgørelse 2022-03-07 nr. 294 om valg til Folketinget.

⁵¹ 77 § Lovbekendtgørelse 2022-03-07 nr. 294 om valg til Folketinget.

⁵² Nyholm Miller och Elklit (2019) s. 483.

⁵³ 8 § Lovbekendtgørelse 2022-03-07 nr. 294 om valg til Folketinget.

⁵⁴ 10 § Lovbekendtgørelse 2022-03-07 nr. 294 om valg til Folketinget.

⁵⁵ SOU 2007:40 s. 22.

procent gör dock att det inte går att få utjämningsmandat med endast 1,6 procent av rösterna.

3.2 Förarbeten

Folketingsspärren infördes i folketingsvallagen 1953 i samband med reformer av valsystemet.⁵⁶ Spärren var uttryck för de större partiernas önskan om att småpartierna skulle ha större väljarstöd än innan om de skulle få del av utjämningsmandaten. Vid införandet var spärren på 60 000 röster, vilket motsvarade 2,9 procent av de giltiga rösterna.⁵⁷ Dagens system där två procent av rösterna är ett av tre möjliga alternativ för att kvalificera för fördelningen av utjämningsmandat infördes 1961.⁵⁸

När spärren diskuterades i utskottet anförde Socialdemokratiet att två procent i realiteten innebar en nedsättning av spärren jämfört med regeln om 60 000 röster. Det sågs dock inte som en stor förändring då regeln inom loppet av några val skulle ha samma betydelse. Venstre anförde att partiet inte hade något emot att spärren blev en procentsats i stället för ett fast antal röster. Venstre menade dock att man i stället för spärren borde ha tagit bort utjämningsmandaten, utvidgat valkretsarna och ändrat beräkningsmetoden för att göra valsystemet mer proportionellt. Spärregeln sågs som för mild och att den inte alls stängde ut partier från Folketinget. Även Konservativ Folkeparti ansåg att spärren var för låg.⁵⁹

Radikale Venstre framförde att deras principiella ståndpunkt är att röster för ett mandat ska motsvara ett mandat, men att de var positiva till uppmjukningen av spärregeln. Socialistisk Folkeparti ansåg att spärren var odemokratisk och grundlagsstridig i förhållande till 31 § grundlagen som ska säkerställa en proportionell och lika representation. Partiet ville därför avskaffa spärren och i stället återgå till systemet som gällde före 1953. Partiet var dock för

---

⁵⁶ Lov nr. 171 af 31 marts 1953.

⁵⁷ Nyholm Miller och Elklit (2019) s. 484.

⁵⁸ Lov nr. 208 af 16 juni 1961; Folketingstidende 1960–61 (2. samling), tillæg B, spalte 912.

⁵⁹ Folketingstidende 1960–61 (2. samling), tillæg F, spalte 3806, 3808 f., 3812.

förslaget då det innebar en viss sänkning av spärrgränsen. Även de Uafhængige ansåg att spärren var odemokratisk och grundlagsstridig. Partiet ansåg sig dock inte kunna rösta för förslaget då spärren bedömdes godtycklig.⁶⁰

3.3 Senare diskussioner om folketingsspärren

Det senaste förslaget om ändring av spärrsystemet kom 2005. Förslaget gick ut på att en spärr skulle införas på valkretsmandat i valkretsar med fler än 15 mandat. De föreslagna spärreglerna motsvarade i stort det gällande systemet för utjämningsmandaten.⁶¹ De nya spärreglerna fick dock inte tillräckligt stöd i utskottet. Utskottet bedömde att önskemålet om att den nya valkretsindelningen varken skulle göra det lättare eller svårare att få representation i Folketinget bättre tillgodosågs med en annan beräkningsmetod än att införa nya spärregler.⁶²

3.4 Det parlamentariska läget

Det senaste folketingsvalet hölls 1 november 2022.⁶³ Valdeltagandet var 84,2 procent och 1,55 procent av rösterna ledde inte till representation i Folketinget.⁶⁴

Valresultatet blev följande⁶⁵:

Partier	Procent av rösterna nationellt	Mandat
<i>Socialdemokratiet</i>	27,5	50
<i>Venstre</i>	13,3	23

⁶⁰ Folketingstidende 1960–61 (2. samling), tillæg F, spalte 3813, 3817–3820, 3822 f.

⁶¹ Folketingstidende 2005–06, tillæg A, spalte 7403.

⁶² Folketingstidende 2005–2006, tillæg B, spalte 1709.

⁶³ Folketinget, 'Folketingsvalg 2022: Sådan blev resultatet'.

⁶⁴ Danmarks Statistik, 'Folketingsvalg tirsdag 1 november 2022. Resultater – hele landet'.

⁶⁵ Danmarks Statistik, 'Valideret opgørelse af folketingsvalget 1. november 2022'.

<i>Moderaterne</i>	9,3	16
<i>SF – Socialistisk Folkeparti</i>	8,3	15
<i>Danmarksdemokraterne</i>	8,1	14
<i>Liberal Alliance</i>	7,9	14
<i>Det Konservative Folkeparti</i>	5,5	10
<i>Enhedslisten – De Rødgrønne</i>	5,1	9
<i>Radikale Venstre</i>	3,8	7
<i>Nye Borgerlige</i>	3,7	6
<i>Alternativet</i>	3,3	6
<i>Dansk Folkeparti</i>	2,6	5
<i>Frie Grønne, Danmarks Nye Venstre/fløksparti</i>	0,9	0
<i>KD – Kristendemokraterne</i>	0,5	0
<i>Övriga partier</i>	0,1	0

Det finns 16 partier representerade i Folketinget.⁶⁶ Den danska regeringen är en koalitionsregering bestående av Socialdemokratiet, Venstre och Moderaterne.⁶⁷ Tillsammans har regeringen 89 av 179 mandat, vilket motsvarar 49,7 procent av mandaten i Folketinget.⁶⁸

---

⁶⁶ Folketinget, 'Partier i Folketinget'.

⁶⁷ Folketinget, 'Regeringer siden 1953'.

⁶⁸ Folketinget, 'Folketingsvalg 2022: Sådan blev resultatet'.

4 Stortingsspärren i Norge

4.1 Gällande rätt

I 59 § tredje stycket grunnloven (LOV-1814-05-17) stadgas att utjämningsmandaten fördelas mellan registrerade politiska partier som står med på listorna i alla valkretsar och fått minst fyra procent av de godkända rösterna i hela riket.

Av Stortingets⁶⁹ totalt 169 mandat är 19 utjämningsmandat, ett per valkrets.⁷⁰ Valkretsarna regleras i grundloven samt i elfte kapitlet i den norska vallagen (LOV-2002-06-28-57).⁷¹ Det finns 19 valkretsar, och varje valkrets ska ha minst 4 mandat.⁷² Det är den norska valmyndigheten som beslutar hur många mandat varje valkrets ska få.⁷³

4.1.1 Den effektiva spärrgränsen

Den norska effektiva spärren är 1,7 procent.⁷⁴ Partier med 1,7 procent av de nationella rösterna kan därmed få fasta valkretsmandat, då den norska spärrgränsen endast omfattar utjämningsmandaten. Den legala spärren på fyra procent gör dock att det inte går att få utjämningsmandat med endast 1,7 procent av rösterna.

4.2 Förarbeten

Spärren till Stortinget infördes 1988.⁷⁵ När förslaget lades fram 1983 hade det brett politiskt stöd. Förslaget innehöll dock sju olika alternativ till stortings-spärr. Skillnaderna mellan de olika förslagen var huruvida spärren skulle vara

---

⁶⁹ Stortinget är den norska riksdagen.

⁷⁰ Jfr 56–57 §§, 59 § grunnloven.

⁷¹ Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (LOV-2002-06-28-57).

⁷² 56–57 §§ grunnloven.

⁷³ 11 kap. 3 § vallagen (LOV-2002-06-28-57).

⁷⁴ SOU 2007:40 s. 22.

⁷⁵ FOR-1988-06-10-455.

på tre eller fyra procent, och om det även skulle krävas ett kretsmandat utöver en viss procentsats av de nationella rösterna för att få utjämningsmandat.⁷⁶

I utskottets senare lagförslag framfördes att valsystemet som utgångspunkt skulle vara proportionellt och samtidigt bidra till att etablera handlingskraftiga majoriteter.⁷⁷ Partierna var överens om att politisk fragmentering skulle motverkas, och att en ren matematisk mandatfördelning inte var att föredra. Danmark användes som avskräckande exempel då de danska spärreglerna ansågs ge upphov till inrikespolitiska problem, då landet haft nästintill tjugo val från andra världskrigets slut till 1988.⁷⁸

Arbetarpartiet anförde att fördelningen av utjämningsmandat ofta tillföll små partier på de större partiernas bekostnad och att fördelningen kändes slumpartad. Partiet ville därför ha en spärr på fyra procent för att undvika att småpartier fick för gynnsamma förhållanden. Även Høyre var för spärren på fyra procent för att motverka partisplittring, men ville understryka att det inte skulle försvåra för småpartiers representation då spärren endast omfattade utjämningsmandaten.⁷⁹

De mindre partierna Kristelig Folkeparti, Senterpartiet och Socialistisk Venstreparti förespråkade i stället en spärr på tre procent då partierna ansåg att så många väljare som möjligt skulle bli representerade i Stortinget. En spärr på fyra procent hade då inneburit en risk för att 100 000 röster förblev orepresenterade, vilket partierna inte tyckte var acceptabelt. En spärr på tre procent ansågs motverka partisplittring i tillräcklig utsträckning.⁸⁰ Fremskrittpartiet anförde att de helst av allt skulle vilja avskaffa spärren men då det inte fanns politisk samsyn röstade partiet för det alternativ med lägst spärr, det vill säga tre procent.⁸¹

---

⁷⁶ Dok. nr. 10:05 (1983–84) s. 8 f.

⁷⁷ Dok. nr. 10:05 (1983–84) s. 5.

⁷⁸ Forh. S 1987-88 s. 3252, 3267, 3274.

⁷⁹ Innst. S nr. 175 (1987–88) s. 5 f.

⁸⁰ Ibid. s. 7.

⁸¹ Forh. S 1987-88 s. 3276.

Utskottet beslöt att stötta alternativet om en stortingsspärr på fyra procent, vilket slutligen röstades igenom.⁸²

4.3 Senare diskussioner om stortingsspärren

En statlig utredning kom år 2020 fram till att spärren för utjämningsmandat borde ligga på tre procent för att få ökad proportionalitet och att fler väljares röster blir representerade. Utredningen framförde även att den fragmentering som ofta befaras vid lägre spärrar kan motverkas genom att införa en fördelning som favoriserar stora partier samt att införa en spärr på distriktsnivå. På det sättet skulle partier av viss storlek få större proportionalitet, utan att det skulle komma in partier som har marginellt stöd hos befolkningen. Utredningen presenterade olika alternativ för en ny stortingsspärr. Det fanns delade meningar kring huruvida spärren skulle vara på tre, fyra eller fem procent.⁸³

Bjørnar Moxnes från Rødt lade i samband med utredningsförslaget en motion om att sänka stortingsspärren till två procent. Tvåprocentsspärren motiverades med att motverka disproportionaliteten och underrepresentationen som uppstått. Moxnes menade att det nuvarande valsystemet favoriserar större partier och försvårar för nya partier att få representation. Han ansåg vidare att rädslan för fragmentering inte var tillräcklig för att inskränka demokratin. Moxnes jämförde även med Danmark som har en spärr på två procent och menade att Danmark har ett mer proportionellt system utan att ha mer fragmentering än i Norge.⁸⁴ Förslaget röstades dock ner av Stortinget.⁸⁵

Roy Steffensen från Fremskrittspartiet lade en motion om att höja spärren på utjämningsmandat till fem procent. Den högre spärren motiverades med att småpartier fick för stor makt och att minoritetsregeringar skulle undvikas. Då

---

⁸² Ibid. 3299 ff.

⁸³ NOU 2020:6 s. 23, 26, 102 f., 388 f., 400-402.

⁸⁴ Dok. nr. 12:16 (2019–2020).

⁸⁵ St.tid. (2021–2022) s. 4215.

spärrar kan göra att väljare taktikröstar för att få ett parti över spärren, ansågs detta ge småpartierna oproportionerligt stort inflytande, särskilt om de får makt i regeringsfrågan. Att småpartier kan få nästintill vetorätt kunde enligt Steffensen göra att tilltron till politiken minskar. Steffensen menade därför att en höjd spärr hade medfört ett mer stabilt och legitimt valsysteem.⁸⁶ Förslaget blev dock nedröstat av Stortinget.⁸⁷

Majoriteten av kontroll- og konstitusjonskomiteens (motsvarande svenska konstitutionsutskottet) medlemmar var för alternativet som innebar en fortsatt gräns på fyra procent.⁸⁸ Det var detta alternativ som slutligen röstades igenom.⁸⁹

4.4 Det parlamentariska läget

I det norska valet 2021 var valdeltagandet 77,2 procent. Röster som lades på partier som inte blev representerade uppgick till 3,4 procent.⁹⁰

Valresultatet blev följande⁹¹:

Partier	Procent av rösterna nationellt	Mandat
<i>Arbeiderpartiet</i>	26,3	48
<i>Høyre</i>	20,4	36
<i>Senterpartiet</i>	13,5	28
<i>Fremskrittspartiet</i>	11,6	21

⁸⁶ Dok. nr. 12:04 (2019–2020).

⁸⁷ St.tid (2021–2022) s. 4208.

⁸⁸ Innst. 411 S (2021–2022) s. 30.

⁸⁹ St.tid (2021–2022) s. 4218.

⁹⁰ Valgdirektoratet, 'Tall for hele Norge'.

⁹¹ Ibid.

<i>Socialistisk Venstre-parti</i>	7,6	13
<i>Rødt</i>	4,7	8
<i>Venstre</i>	4,6	8
<i>Miljøpartiet De Grønne</i>	3,9	3
<i>Kristelig Folkeparti</i>	3,8	3
<i>Pasientfokus</i>	0,2	1
<i>Övriga partier</i>	3,4	0

Det finns tio partier i Stortinget.⁹² Den norska regeringen är en koalitionsregering bestående av Arbeiderpartiet och Senterpartiet.⁹³ Regeringen har tillsammans 76 mandat, vilket är 45 procent av mandaten i Stortinget.⁹⁴

⁹² Stortinget, 'Politiske partier på Stortinget'.

⁹³ Regjeringen, 'Regjeringen Støre'.

⁹⁴ Valgdirektoratet, 'Tall for hele Norge'.

5 Överväganden vid val av spärregler

Som grundlagberedningen framförde när riksdagsspärren infördes står olika intressen emot varandra. Avvägningar måste göras mellan olika motstridiga önskemål som kan ställas på ett proportionellt valsysteem.⁹⁵

5.1 Demokrati

Demokrati är ett begrepp med olika modeller och tolkningar. Det saknas en entydig definition både i svensk lagstiftning och statsrättslig doktrin.⁹⁶ Det finns dock vissa grundläggande värden som den demokratiska uppfattningen generellt baseras på; däribland likhet, folksuveränitet och rättsstatens principer. Demokratin innebär att de som påverkas av ett beslut ska ha inflytande i beslutsprocessen, oavsett kön, ras, inkomst och intressen.⁹⁷

Den svenska demokratin har sin utgångspunkt i 1 kap. 1 § regeringsformen där det stadgas att all offentlig makt utgår från folket, att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick. I 1 kap. 4 § regeringsformen framgår även att riksdagen är folkets främsta företrädare. Det är genom rösträtten till allmänna och fria val som folket får makt och inflytande över politiken.⁹⁸

Som regeringsrätten framförde som remissinstans bör man inte utestänga betydande folkgruppers åsikter från riksdagen.⁹⁹ En spär kan medföra att en stor del av befolkningens röster blir orepresenterade i riksdagen. Så var exempelvis fallet i Ryssland 1995 när 40 partier inte nådde upp till femprocentsspärren, som sammanlagt 49,5 procent av befolkningen hade röstat på.¹⁰⁰

---

⁹⁵ Prop. 1968:27 s. 155.

⁹⁶ Warnling Conradson m.fl. (2022) s. 58.

⁹⁷ Petersson och Smith (2004) s. 26.

⁹⁸ Warnling Conradson m.fl. (2022) s. 50, 58.

⁹⁹ Prop. 1968:27 s. 167.

¹⁰⁰ Blais och Massicotte (2002) s. 53.

Med låga spärrar kan mindre partier få politiskt utrymme och inflytande. I splittrade samhällen kan detta vara centralt för att så många som möjligt ska känna sig inkluderade och delaktiga. Detta kan göra att grupper som hittills inte känt sig välkomna på den politiska arenan får ta plats.¹⁰¹

Låga spärrar skapar dock en plattform för extremistiska partier.¹⁰² Professor David Farrell diskuterar i sin bok hur proportionella valsystem förhåller sig till extremistiska partier. Enligt Farrell gör proportionella valsystem utan spärrar det lättare för extremistiska partier att komma in i riksdagen än vid majoritetsvals-system. Får partierna dessutom mycket inflytande eller en vågmästarroll riskerar partierna att underminera demokratin. Farrell lyfter dock argument om att alla åsikter ska respekteras i ett demokratiskt samhälle, även icke-demokratiska. Genom att låta extremistiska partier in i riksdagen ser man vidare till att partierna arbetar med systemet och inte överkastar det. Farrell menar dock att sådana moraliska argument inte svarar på den riktiga kritiken om att proportionella valsystem förenklar för extremistiska partiers framväxt. För att motverka dessa behövs antingen en legal riksdagsspärr eller lagar som förbjuder exempelvis nazistiska partier som i Tyskland.¹⁰³

5.2 Valdeltagande

Spärregler är en faktor som har indirekt påverkan på valdeltagandet. Höga effektiva spärrar, som påverkas av legala spärregler och valkretsarnas storlek, har en negativ påverkan på valdeltagandet. Länder med effektiva spärrar under fem procent har högst valdeltagande.¹⁰⁴

Med låga trösklar leder många röster till representation för de kandidater de röstande valt. Detta gör att röstberättigade upplever att det är värt att gå och rösta på valdagen, när de känner att deras röster kan påverka.¹⁰⁵ När förlorarna av val ser det som lönlöst att rösta finns risken att de ger upp, om de upprepat förlorar på grund av systematiska anledningar. I studier har Sverige särskilt

---

¹⁰¹ Reynolds, Reilly och Ellis (2005) s. 58, 122.

¹⁰² Ibid. s. 59.

¹⁰³ Farrell (1997) s. 156 f.

¹⁰⁴ Bengtsson (2008) s. 97 f.

¹⁰⁵ Reynolds, Reilly och Ellis (2005) s. 58.

pekats ut som ett land där förlorande av val leder till minskat valdeltagande hos dessa väljare.¹⁰⁶

5.3 Proportionalitet

Ett naturligt krav på ett proportionellt valsystem är att det ger rätt mandat i förhållande till partiernas röstetal både i hela landet och regionalt.¹⁰⁷ Förekomster av spärrar till parlamentet är en faktor som negativt påverkar proportionaliteten. Att få en helt proportionell riksdag kan dock leda till politisk fragmentering och regeringar som är oförmögna att få igenom sin politik.¹⁰⁸

Proportionaliteten påverkas dock inte enbart av spärregler utan även av storleken på parlamentet, valkretsar och antalet mandat per valdistrikt.¹⁰⁹ Detta utgör den så kallade "effektiva spärren" tillsammans med de lagstiftade spärrarna (se 2.1.1 ovan).¹¹⁰ Att valsystemet även innehåller utjämningsmandat gör valsystemet mer proportionellt.¹¹¹ Ytterligare en faktor som påverkar proportionaliteten är valet av beräkningsmetod för mandatfördelningen. Där har Sverige valt den som ger mest proportionellt utfall.¹¹²

5.4 Effektivitet

Fördelarna med majoritetsstyre brukar anses vara effektivitet och möjligheten till ansvarsutkrävande. I proportionella valsystem är det dock ovanligt med parlamentariska majoriteter. Sannolikheten för ett majoritetsstyre påverkas av de effektiva spärrgränserna. När spärren är låg är sannolikheten för att ett parti ska få majoritet minimal, men när den effektiva spärren är runt tio procent ökar sannolikheten till 30 procent.¹¹³

Låga spärrar i proportionella valsystem kan därmed medföra vissa svårigheter. Koalitionsregeringar premieras när inget parti får tydlig majoritet och

---

¹⁰⁶ Anderson m.fl. (2005) s. 166–169.

¹⁰⁷ Prop. 1968:27 s. 155.

¹⁰⁸ Hermansson (2010) s. 49.

¹⁰⁹ Reynolds, Reilly och Ellis (2005) s. 57, 77.

¹¹⁰ Lijphart (1994) s. 12.

¹¹¹ Hermansson (2010) s. 72.

¹¹² Ibid. s. 55-61, 78.

¹¹³ Blais och Massicotte (2002) s. 60.

parlamentariska dödlägen kan uppstå. Småpartier kan få oproportionerligt mycket makt när det krävs koalitioner för att skapa majoritet, då det möjliggör för väldigt små minoritetspartier att utnyttja sin fördelaktiga position. Situationen kan uppstå där småpartierna får en vågmästarroll och nästintill veto-rätt.¹¹⁴

5.5 Legitimitet

Demokratisk legitimitet kan förklaras som rätten för en demokratisk församling att påtvinga sig själv lagar och regler. Det handlar vidare om folkets tro på och acceptering av beslut som församlingen fattar. I denna mening är en församling legitim så länge den har väljarnas förtroende, eller i alla fall inte deras misstro.¹¹⁵

Att de som förlorar valet accepterar resultatet är därmed fundamentalt för det demokratiska systemets funktionsduglighet och legitimitet. Huruvida systemet uppfattas som legitimt påverkas av i vilken utsträckning väljarna anser att regeringen för det mesta gör det rätta, om det finns möjlighet för medborgarna att uttrycka sitt missnöje och hur stabil regeringen uppfattas. Här spelar även valsystemet in. Val ökar legitimiteten när väljare deltar i valprocessen, och politiskt deltagande är avgörande för att öka folkets medvetenhet och demokratiska medborgarskap. Studier har visat att medborgarnas attityd gentemot valsystemet blev mer positiv till följd av att de deltagit i val. Det faktum att man får vara med i leken är dock inte tillräckligt för att säkerställa belåtenhet. När för många blir förlorare och känner sig bortkopplade från systemet skapas en grogrund för institutionell förändring. Förlorarna kan vilja protestera eller överkasta systemet om det inte uppfattas som legitimt.¹¹⁶ Om en stor del av befolkningens vilja inte är representerad i riksdagen kan därmed ett legitimitetsproblem uppstå.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Reynolds, Reilly och Ellis (2005) s. 59.

¹¹⁵ Peter (2009) s. 56.

¹¹⁶ Anderson m.fl. (2005) s. 4, 6, 18–23, 29.

¹¹⁷ Warnling Conradson m.fl. (2022) s. 50.

5.6 Internationella åtaganden

Sverige har ratificerat Europakonventionen¹¹⁸ (EKMR). I artikel 3 till det första tilläggsprotokollet till EKMR stadgas att parterna förbinder sig att anordna fria och hemliga val med skäliga tidsintervaller under förhållanden som tillförsäkrar folket rätten att fritt ge uttryck åt sin mening beträffande sammansättningen av den lagstiftande församlingen.

Enligt Europadomstolens guide till artikel 3 måste spärregler ha ett legitimt syfte. Ett valsystem har många motstridiga mål – såsom att å ena sidan spegla väljarnas åsikter och å andra sidan kanalisera tankeströmningar för att få till en tillräckligt klar och sammanhängande politisk vilja. Artikel 3 ställer därmed inte krav på att alla röster måste ha lika mycket vikt i valresultatet. Inget valsystem kan heller undvika "bortkastade" röster.¹¹⁹

Spärregler för parlamentsval faller inom den bedömningsmarginal som stater har enligt konventionen. Att stater väljer att fokusera på olika saker, till exempel mer rättvis representation eller att undvika partisplittring och främja majoritetsregeringar, är enligt domstolen inte orimligt i sig. Då partisystem och valsystem skiljer sig så mycket från olika stater kan domstolen inte bedöma en spärrgräns utan att ta hela valsystemet i beaktning. I fallet *Partija "Jaunie Demokrāti" and Partija "Mūsu Zeme" v. Latvia* ansågs spärrgränsen på fem procent tillåten enligt EKMR, då spärren bedömdes uppmuntra till tillräcklig representation och samtidigt motverka överdriven partisplittring i parlamentet. Däremot ansågs Turkiets tioprocentsspärr vara överdriven i fallet *Yumak and Sadak v. Turkey*. Domstolen var dock inte övertygad om att regeln begränsat rätten till fria val då det fanns andra säkerhetsgarantier i valsystemet.¹²⁰

---

¹¹⁸ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Rom 4 november 1950, SÖ 1952:35, se även lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

¹¹⁹ ECHR, 'Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights', s. 18-20.

¹²⁰ Ibid.

6 Diskussion och analys

6.1 Skandinaviska spärregler

De skandinaviska spärreglerna är likartade men det finns skillnader dem emellan. Den svenska spärren är mest lik den norska då spärren är satt till samma procentsats, men spärrens omfång är olika. De svenska spärrens omfattar alla mandat medan de norska spärrens endast omfattar utjämningsmandaten. Den danska spärren är lik den norska då spärren också endast omfattar utjämningsmandaten. Spärren är dock utformad annorlunda än både den svenska och den norska då det finns tre alternativa sätt att tilldelas utjämningsmandat. Den danska procentuella spärren är även den lägsta av de skandinaviska då den endast är på två procent.

6.2 Hur spärrens har legitimerats

Liknande argumentation fördes i de skandinaviska länderna. Alla såg det som en avvägning mellan strikt proportionell representation och att undvika alltför stor fragmentering. Rädslan för småpartiers inflytande var påtaglig. Det ansågs därför legitimt att inskränka proportionaliteten för att få till handlingskraftiga majoriteter i parlamenten. En ren matematisk fördelning föredrogs inte. I Norge användes Danmark som avskräckande exempel då man såg att Danmark haft många nyval.

När spärrens infördes var de större partierna för spärreglerna, medan de mindre oppositionspartierna ofta framförde argument om att det är odemokratiskt att inte så många som möjligt blir representerade i parlamentet. Det är logiskt då de mindre partierna riskerar hamna under spärren. Argumenten i sig kan dock vara rimliga. Detta bekräftas av att även vissa remissinstanser har haft kritik mot spärrens då spärreglerna ansågs vara för långtgående.

Alternativa lösningar såsom att ändra systemet med valkretsarna och mandatfördelningen har framförts i alla tre länder, men spärrens har genomförts likväl.

Det är intressant att spärrens grundas på samma argument men de skandinaviska länderna kommit till olika lösningar. Proportionaliteten kan räknas ut matematiskt – men mer flytande begrepp såsom vad som är demokratiskt, rättvist eller effektivt kan tolkas på olika sätt, vilket det uppenbarligen har gjorts här.

6.3 Senare diskussioner om spärreglerna

När spärreglerna tagits upp senare har både argument för en sänkning och en höjning framförts. När det i Sverige motionerats om att sänka spärren var det på sverigedemokratiskt initiativ. Motionären menade att den naturliga spärren är den rätta spärren för att få en riktigt representativ demokrati. Motionerna om att höja spärren har kommit från socialdemokratiskt håll, som menade att detta skulle minska fragmenteringen och öka valdeltagandet. Argumenten som framförts är likartade argumenten som lyftes när spärren infördes.

Konstitutionsutskottet har dock avstrukit alla motioner som handlat om att förändra procentsatsen för riksdagsspärren. Att inte förändra spärren har motiverats med att regeln har brett stöd bland partierna. Liknande slutsatser har dragits från statliga utredningar som fått i uppgift att se över valsystemet. Frågan har dock inte berörts mycket i utredningar. Spärren har setts som vedertagen, att den inte bör ändras då den är en lagom avvägning mellan proportionalitet och motverkan av fragmentering. Detta visar att det inte finns något större intresse från politikens sida att ändra spärren.

I Norge har frågan däremot lyfts på senare år, senast 2020. I utredningen framförs argument för att en spärre på tre procent hade ökat proportionaliteten utan att för den delen bidra till ökad partisplittring. I samband med utredningen lades motioner för både en sänkt och en höjd spärre. Rødt som lade en motion om att sänka spärren menade att det nuvarande systemet var oproportionerligt, odemokratiskt och att det försvårade för småpartier. Danmark som tidigare använts som ett skräckexempel ansågs inte vara så splittrat som andra partier ville få det att verka. Fremskrittspartiet ville däremot höja spärren för

att ge mindre inflytande till småpartier och att ge systemet mer stabilitet. Båda förslagen röstades dock ner i Stortinget, då en majoritet var för att bevara det gamla systemet med fyra procent.

Sverige och Norge skiljer sig i vilka partier som är för en sänkning respektive en höjning av riksdagsspärren. I Sverige ville Sverigedemokraterna sänka spärren, medan partiets norska motsvarighet Fremskrittspartiet var för en höjning. I Sverige var Socialdemokraterna för en höjning medan norska Rødt, närmast motsvarande svenska Vänsterpartiet, var för en sänkning. Detta indikerar att den spärregel som föredras inte är ideologiskt färgad.

I alla tre länder har systemet varit trögrörligt. Det är dock rimligt när det gäller viktiga frågor som valsystemet, en grundval för det demokratiska styrelseskicket. Förändringar av valsystemet bör utredas grundligt och inte genomföras godtyckligt. Då spärarna är grundlagsreglerade både i Sverige och Norge medför dock detta visst skydd mot ogenomtänkta förändringar. I Danmark regleras spärren i vallagen som har status som vanlig lag, även om det finns vissa riktlinjer i grundlagen för hur valsystemet får utformas. Detta gör att danska bestämmelsen är lättare att ändra. Det har dock inte gjorts några förändringar av spärren sedan 1961.

6.4 Det parlamentariska läget

Något som är intressant är att Sverige som har högst riksdagsspärr i jämförelse med Danmark och Norge har högst valdeltagande och minst andel röster som inte blivit representerade i riksdagen. Det kan dock poängteras att det är marginella skillnader från Danmark, det gäller endast någon hundradels procentenhet.

Det danska systemet har använts som måttstock i Sverige och Norge då det upplevts som rörligt. Folketinget har åtta fler partier än riksdagen och sex fler partier än Stortinget. I Danmark lyckas de ändå få fram ett starkt regeringsunderlag, dock som en koalitionsregering bestående av flera partier.

Det är därmed intressant att Sverige som har högst spärren har en regering med minst parlamentariskt stöd. I Norge där spärren är lägre består regeringen av endast två partier och har 45 procent av mandaten i Stortinget – hela 15 procentenheten mer än den svenska regeringen. I Danmark där spärren är som lägst har regeringen nästan hälften av mandaten, och består liksom den svenska regeringen av tre partier. Detta visar att en högre spärren inte nödvändigtvis producerar regeringar med större parlamentariskt stöd, som doktrinen ofta framhåller. Dock är de procentuella skillnaderna mellan de skandinaviska länderna små. Hade Sverige haft en spärren på exempelvis fem eller tio procent hade situationen kanske varit annorlunda, liksom den i doktrinen.

6.5 Principiella överväganden

Demokratins är en viktig grundprincip. Om makten ska utgå från folket kan krav ställas på att så många som möjligt blir representerade. När mindre partier blir representerade skapar detta en ökad känsla av delaktighet. Detta kan dock leda till att partier med ickedemokratiska åsikter får större utrymme och riskerar underminera demokratins. Om spärren skulle sänkas skulle därmed vissa skyddsmekanismer behöva implementeras för att skydda demokratins. Eftersom Sverige har starkt rättighetsskydd både genom RF och EKMR kan det dock vara svårt att införa sådana förbud i svensk rätt.

Extremistiska partier är dock inte det enda hotet mot demokratins när det kommer till spärregler. Studier har visat att valdeltagandet riskerar sjunka om spärren höjs, då de väljare vars partier hamnar under spärren inte känner att det är värt att rösta. Högt valdeltagande är en förutsättning för en välmående demokrati eftersom allas röst kommer till tals och det inte endast är en minoritet som bestämmer. I doktrinen framhålls en effektiv spärren på fem procent som ett riktmärke för valdeltagandet. Då Sverige (4 procent) Norge (1,7 procent) och Danmark (1,6 procent) har lägre effektiva spärrengränser än så hade dock spärren möjligt kunnat höjas utan att påverka valdeltagandet alltför mycket.

Att statsmakten uppfattas som legitim är ytterligare en faktor för demokratins upprätthållande. Om spärren hade höjts hade en ännu större andel väljare inte

blivit representerade, och när en stor del av befolkningens röster inte är representerade i parlamentet riskerar detta att göda en misstro mot systemet. Att förlorarna kan acceptera sin förlust, för att systemet ändå känns legitimt och rättvist, är fundamentalt. Det finns därför risker med att höja spärren.

För låga spärrar kan dock medföra politiska dödlägen och att småpartier får vetorätt när inte något block får majoritet. Detta påverkar politikens effektivitet negativt. Även detta hade medfört en negativ syn på politiken hos väljarna. Statsmaktens effektivitet hade ökat vid högre spärrar. I proportionella valsystem har en spärr på tio procent setts som mest fördelaktig för att skapa majoritetsregeringar bestående av ett parti. En sådan hög spärr hade dock medfört flera problem såsom de ovan nämnda gällande demokrati, legitimitet och valdeltagande, och är därför inte att föredra.

Höga spärrar kan även medföra en ökad disproportionalitet. Då spärrarna inte är det enda som påverkar proportionaliteten hade disproportionalitetseffekten dock kunnat motverkas. Det skulle kunna motverkas genom att exempelvis göra om systemet med valkretsar och skapa större valkretsar, göra fler mandat till utjämningsmandat eller utöka riksdagens storlek.

Spärrarna är inte oförenliga med Sveriges konventionsåtaganden då de faller inom ramen för staternas bedömningsmarginal. Då högre spärrar på både fem procent och tio procent har godtagits hade Sverige kunnat höja spärren utan att komma i strid med EKMR.

6.6 Slutsatser

Även om höjda spärrar hade kunnat genomföras utan att komma i strid med konventionsåtaganden finns risker då demokratin, valdeltagandet, proportionaliteten och legitimiteten påverkas. Det uppstår dock även risker vid en sänkt spärr då det skapar en plattform för extremistiska partier och den politiska effektiviteten kan påverkas negativt. Det är en svår avvägning.

Den politiska polariseringen må vara oönskad, men den varken kan eller bör lagstiftas bort.

Källförteckning

KÄLLOR

Offentligt tryck

Sverige

Utredningsbetänkanden

SOU 1967:26 Partiell författningsreform.

SOU 2007:40 Valsystem och representationseffekter – En jämförande studie av 25 länder.

SOU 2008:125 En reformerad grundlag.

SOU 2012:94 Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater.

Propositioner

Proposition 1968:27 med förslag till ändringar i regeringsformen, m.m.

Proposition 1973:90 med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m.m.

Motioner

Mot. 2011/12:K370, Erik Almqvist (SD), Slopad riksdagsspärr.

Mot. 2012/13:K383, Erik Almqvist (SD), Slopad riksdagsspärr.

Mot. 2013/14:K283, Adnan Dibrani (S), Höjd spärr vid riksdagsval.

Mot. 2014/15:990, Adnan Dibrani (S), Höjd spärr vid riksdagsval.

Utskottsbetänkanden

Bet. 2011/12:KU3 Frågor om rösträtt, valsystem m.m.

Bet. 2013/14:KU19 Frågor om rösträtt, valsystem m.m.

Bet. 2015/16:KU13 Frågor om rösträtt, valsysteem m.m.

Protokoll

Riksdagens protokoll 2011/12:70 Onsdagen den 15 februari.

Riksdagens protokoll 2013/14:91 Torsdagen den 27 mars.

Riksdagens protokoll 2015/16:96 Torsdagen den 21 april.

Riksdagsskrivelser

Rskr. 1969:56 Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av vilande förslag till grundlagsändringar.

Danmark

Lagförslag

Folketingstidende 2005–06, tillæg A, spalte 7403. *Forslag til Lov om ændring af lov om valg til Folketinget (Ny valgkredsinddeling, spærreregler for kredsmandaternes fordeling m.v.)*. Lovforslag nr. L 222. Fremsat den 5. april 2006 af indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen). Tillgänglig: https://www.folketingstidende.dk/samling/20051/lovforslag/L222/20051_L222_som_fremsat.pdf

Utskottsbetänkanden

Folketingstidende 1960–61 (2. samling), tillæg B, spalte 912. *Betænkning over forslag til lov om ændring i lov om valg til folketinget*. Afgivet af udvalget den 10. maj 1961. Tillgänglig: https://www.folketingstidende.dk/samling/19602/lovforslag/L43/19602_L43_betaenkning.pdf

Folketingstidende 2005–2006, Tillæg B, spalte 1709. *Betænkning over Forslag til lov om ændring af lov om valg til Folketinget (Ny valgkredsinddeling, spærreregler for kredsmandaternes fordeling m.v.) [af indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen)]*. Tillgänglig: https://www.folketingstidende.dk/samling/20051/lovforslag/L222/20051_L222_betaenkning.pdf

Förhandlingar

Folketingstidende 1960–61 (2. samling), tillæg F. Møde 84, den 16. maj 1961.

Tillgänglig: https://www.folketingstidende.dk/samling/19602/lov-forslag/L43/19602_L43_BEH2_M84_referat.pdf

Norge

Statliga utredningar

NOU 2020:6 Frie og hemmelige valg – Ny valglov.

Lagförslag

Dok. nr. 10:05 (1983–84) Grunnlovsforslag fremsatt på 128. ordentlige Storting samt Norges Grunnlov som den lyder etter de av Stortinget 1983-84 foretatte grunnlovsendringer.

Tillgänglig: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1983-84&paid=5&wid=a&psid=DIVL235>

Dok. nr. 12:04 (2019–2020). Grunnlovsforslag fra Roy Steffensen om endring i § 59 (sperregrense på fem prosent for utjevningsmandater).

Tillgänglig: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=80279>

Dok. nr. 12:16 (2019–2020). Grunnlovsforslag fra Bjørnar Moxnes, Grunnlovsforslag om endring i § 59 (om lavere sperregrense for utjevningsmandater).

Tillgänglig: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=81211>

Utskottsbetänkanden

Innst. S nr. 175 (1987–88) *Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående forslag fra Jakob Aano, Johan Buttedahl, Hans Hammond Rossbach, Hallvard Bakke, Jo Benkow, Carl I. Hagen og Stein Ørnhøi til endring av grunnlovens §§ 57, 58 og 59 (valgordningen.).*

Tillgänglig: https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1987-88&paid=6&wid=aI&psid=DIVL1641&pgid=aI_0763

Innst. 411 S (2021-2022) *Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen*. Tillgänglig: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/instillinger/stortinget/2021-2022/inns-202122-411s.pdf>

Förhandlingar

Forh. S 1987–88 *Forhandlinger i Stortinget nr. 220*. 10 mai 1988. Tillgänglig: https://www.stortinget.no/nn/saker-og-publikasjonar/stortingsforhandlinger/lesevisning/?p=1987-88&paid=7&wid=a&psid=DIVL14&pgid=c_0253&did=DIVL54&vt=c&s=True

Referat

St.tid. (2021–2022) *Stortingstidende Referat fra møter i Stortinget Nr. 85*. 1 juni Sesjonen 2021–2022. Tillgänglig: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2021-2022/refs-202122-06-01.pdf>

Kungörelser

FOR-1988-06-10-455 Kunngjøring om endring av Grunnloven §§ 57, 58 og 59 Tillgänglig: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/1988-06-10-455>

Rättsfall

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen)

Partija "Jaunie Demokrāti" and Partija "Mūsu Zeme" v. Latvia, no. 10547/07 och no. 34049/07, 29 november 2007.

Yumak and Sadak v. Turkey [GC], no. 10226/03, ECHR 2008-III.

Övrigt

Danmarks Statistik, 'Folketingsvalg tirsdag 1 november 2022. Resultater – hele landet'. Tillgänglig: <https://dst.dk/valg/Valg1968094/valgopg/valgopgHL.htm>.

Danmarks Statistik, 'Valideret opgørelse af folketingsvalget 1. november 2022'. Tillgänglig: <https://www.dst.dk/valg/Valg1968094/other/Valgopg%C3%B8relse2022valideret.pdf>.

ECHR, 'Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights'. Tillgänglig: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_3_Proto-col_1_ENG.pdf.

Folketinget, 'Folketingsvalg 2022: Sådan blev resultatet'. Tillgänglig: <https://www.ft.dk/da/aktuelt/nyheder/2022/11/valgresultat-2022>.

Folketinget, 'Partier i Folketinget'. Tillgänglig: <https://www.ft.dk/da/partier/partier-i-folketinget>.

Folketinget, 'Regeringer siden 1953'. Tillgänglig: <https://www.ft.dk/da/folkestyret/regeringen/regeringer-siden-1953#B5AB3D170286444AABE237F8B7100056>.

Regeringen, 'Regeringsforklaringen 2022'. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/contentassets/d6ad6308cc984aa1903d9a542ce1421c/regeringsforklaringen-2022.pdf>.

Regjeringen, 'Regjeringen Støre'. Tillgänglig: <https://www.regjeringen.no/no/om-regjeringa/stoere/regjeringen-store/id2877247/>.

Stortinget, 'Politiske partier på Stortinget'. Tillgänglig: <https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Partiene/Partioversikt/?pid=2021-2025>.

Svenska Dagbladet, "Sänk ribban till riksdagen" (artikel av Johan Wästlund). Tillgänglig:

<https://www.svd.se/a/e01d797e-b650-3502-a182-e8200e886942/sank-ribban-till-riksdagen>.

SVT, 'Analys: Dags att diskutera nytt valsystem' (artikel av Mats Knutson).

Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-kan-sverige-lattare-fa-en-ny-regering>.

Valgdirektoratet, 'Tall for hele Norge'. Tillgänglig:

<https://valgresultat.no/?type=st&year=2021>.

Valmyndigheten, 'Valresultat 2022'. Tillgänglig: <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2022/valresultat.html>.

LITTERATUR

Anckar, Carsten (2002), *Effekter av valsystem*. 1 uppl., Stockholm: SNS Förlag.

Anderson, Christopher J., Blais, André, Bowler, Shaun, Donovan, Todd och Listhaug, Ola (2005), *Losers' Consent: Elections and Democratic Legitimacy*. 1 uppl., Oxford : Oxford University Press.

Bengtsson, Åsa (2008), *Politiskt deltagande*. 1 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Blais, André och Massicotte, Louis (2002), 'Electoral Systems' i LeDuc, Lawrence, Niemi, Richard G. och Norris, Pippa, *Comparing Democracies*. 2 uppl., London: Sage Publications, s. 40-69.

Bogdan, Michael (2013), *Concise Introduction to Comparative Law*. 1 uppl., Groningen: Europa Law Publishing.

Farrell, David M. (1997), *Comparing electoral systems*. 1 uppl., London: Prentice-Hall/Harvester Wheatsheaf.

Fleischer, Carl August (1998), *Rettskilder og juridisk metode*. 1 uppl., Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Hermansson, Jörgen (2010), *Valsystem*. 1 uppl., Stockholm: SNS förlag.

Holmberg, Erik, Stjernquist, Nils, Isberg, Magnus, Eliason, Marianne och Regner, Göran (2019, version 3A, JUNO), *Grundlagarna*. Norstedts Juridik.

Johansson, Svante O. (2022), *Valrätt – en introduktion till den rättsliga regleringen av de allmänna valen*. 2 uppl., Stockholm: Jure förlag.

Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod' i Nääv, Maria och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, s. 21-46.

Lijphart, Arend (1994), *Electoral Systems and Party Systems – A study of Twenty-Seven Democracies 1945–1990*. 1 uppl., Oxford: Oxford University Press.

Lindvall, Johannes och Teorell, Jan (2022), 'Konfliktstrukturen i riksdagen och regeringsbildningen 2018–2019' i Öhberg, Patrik, Oscarsson, Henrik och Ahlbom, Jakob, *Folkviljans förverkligare*. 1 uppl., Göteborg: Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen, s. 135–147.

Nielsen, Ruth (1999), *Retskilderne*. 6 uppl., Köpenhamn: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Nyholm Miller, Nicoline och Elklit, Jørgen (2019), *Folketingsvalgloven*. 1 uppl., Köpenhamn: Jurist og Økonomforbundets Forlag.

Peter, Fabienne (2009), *Democratic legitimacy*. 1 uppl., New York: Routledge.

Petersson, Olof och Smith, Eivind (2004), *Konstitutionell demokrati*. 1 uppl., Stockholm: SNS Förlag.

Reynolds, Andrew, Reilly, Ben och Ellis, Andrew (2005), *Electoral system design – The New International IDEA Handbook*. Stockholm: International IDEA.

Schelin, Johan (2018), *Kritiska perspektiv på rätten*. 1 uppl., Poseidon Förlag: Stockholm.

Valguarnera, Filippo (2018), 'Komparativ juridisk metod' i Nääv, Maria och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, s. 143–176.

Warnling Conradson, Wiweka, Bernitz, Hedvig, Sandström, Lena och Åhman, Karin (2022), *Statsrättens grunder*. 7 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik.

Zetterström, Stefan (2022), *Juridiken och dess arbetssätt - en introduktion*. 4 uppl., Uppsala: Iustus.